

Пандемијата ги влоши сите проблеми со отпадот што ги имавме

Сл1. Есенската идила е малку „пошарена“ годинава (Фото: Екологист)

Коронавирусот за кратко време стана комунален проблем откако енорно се зголеми бројот на маски, ракавици и на други заштитни средства што се користат. Материјалите што порано беа користени главно од специјални установи, пред сè медицински, со посебни протоколи за справување со отпадот, сега станаа дел од секојдневното живеење, а со тоа и од комуналниот отпад.

Дури и во Република Северна Македонија, ако се преведат проценките за создавање ковид-отпад на светско ниво на Американското хемиско здружение и на други релевантни научни институции, произлегува дека се создаваат стотици тони нов отпад – до илјада тони месечно, доколку секој користи една маска дневно, според најлибералните проценки.

Веројатноста е дека количеството е помало, бидејќи се користат заштитни средства за повеќекратна употреба, но колкав е проблемот со ковид-отпадот можеме да видиме насекаде околу нас, особено на улиците и во парковите.

Станува збор за отпад кој голем број меѓународни испитувања и домашни експерти утврдиле дека е ризичен, затоа што може да содржи траги од вирусот и патогени честичи што може да се пренесат во жив организам преку допир на контаминираната површина. На пример, како што објаснува Стево Темелковски, поранешниот заменик-министер за животна средина, овој вид отпад треба да се третира засебно, бидејќи ги загрозува пред сè комуналните работници и собирачите на секундарни сировини.

Каква е подготвеноста за тоа? Ковид-отпадот дојде во земјава во време кога и по децениско носење планови, стратегии, закони и други документи, селектирањето на отпадот е во зачеток и е надвор од формалните текови. Државната статистика со години го покажува истиот резултат – дека од над 600 илјади тони отпад што го собираат комуналните претпријатија годишно (над 400 килограми по жител), 99,7 отсто завршува на депониите. Познато е и дека сите депонии во земјава, освен една, се само ѓубришта во кои нема никакви санитарни услови за депонирање отпад, и кои често се посетуваат од неформални собирачи или се палат.

Сл2. Се препорачува одлагање во посебни садови и кеси (Фото: Екологист)

Без организираните системи, рециклирањето е ограничено на неколку компании што работат со секундарни сировини или што си го собираат пред се својот отпад, а селектирањето

на волјата и свеста на секој поединец. Во таква состојба не затекнува пандемија, во која се очекува граѓаните да бидат свесни дека дел од отпадот што го создаваат е здравствен ризик и треба со него да се постапува поинаку. Практично, секој проблем што го имаме со отпадот се мултиплицира со коронавирусот.

Со оглед дека животот во услови на пандемија со коронавирусот ќе продолжи се додека не се изврши успешно вакцинирање, и со оглед дека дотогаш ќе поминат месеци, можеби и години во кои треба да се преземаат мерки за да не се оптовари здравствениот систем и да се држи пандемијата под контрола, едно од прашањата што се поставува е – дали е потребен посебен систем за собирање на ковид-отпадот за да се спречи ширењето на заразата преку него?

Од Министерството за животна средина и просторно планирање ни одговорија дека маските и ракавиците не спаѓаат во медицински отпад и засега не се планира промена на системот за собирање и одлагање на отпадот за да се одговори на предизвиците што ги носи коронавирусот во оваа сфера.

„Тие се комунален отпад и не постои законска рамка или препорака кои се во согласност со Светската здравствена организација како тие да се третираат поинаку“, велат во одговорот од Министерството.

Сепак, оттаму издадоа препораки, пред сè за граѓаните кои се во изолација, да го одлагаат личниот отпад, особено маските, ракавиците и другите средства, во двојни вреќи за отпадници. Едната треба да се наполни до две третини од нејзиниот капацитет и да се затвори, а потоа треба да се стави во другата и убаво да се затвори. Се препорачува и комуналните работници и сите собирачи на отпад да носат заштитна опрема.

Сл3. Одржувањето на возилата е клучно во пандемијата (Фото: Комунална хигиена)

Овој апел го прифатија комуналните претпријатија. Од скопска „Комунална хигиена“ објаснуваат дека нивните работници носат маски, а ракавици носеа и претходно, тоа е дел од нивната заштитна опрема и кога нема пандемија. Засега нема регистриран случај на некој што заболел поради контакт со отпад контаминиран од вирусот, но мерките за внимателност продолжуваат.

„Често се случува маските и другите заштитни средства да се фрлат на јавни површини. Сето тоа се собира, но не треба да се случува. Фрлањето на тој отпад на таков начин не е безбедно. Тој треба да се фрла во две кеси. Но не можеме ние да се справуваме со тоа. Нема доволно инспекциски служби што би ги казниле оние што несоодветно го третираат овој отпад во моментот кога го фрлаат“, одговорија од Комунална хигиена.

Анализата на АДКОМ, Асоцијацијата на даватели на комунални услуги, покажала дека во земјава поради пандемијата имаме од една страна зголемени количества отпад од здравствените установи (поради поголемиот број пациенти), но и домашен ризичен отпад. За првиот постојат правила за начинот на складирање и пакување, а засега се чини дека нема да има проблем и со справувањето, односно согорувањето во депонијата Дрисла, единствената во земјава што има печка наменета за тоа.

„Печката е со капацитет од 200 килограми на час за согорување медицински отпад, и сосема ги задоволува потребите на медицинските установи и со новонастанатата ситуација“, објаснуваат од депонијата.

Како што поминува времето и расте бројот на заболени, се зголемува и обемот на ковид-отпадот. Сепак, засега уништувањето на тој што доаѓа од медицинските установи се одвива непречено.

При неодамнешната посета на депонијата од градоначалникот на Скопје - Петре Шилегов, беше откриено дека во нејзината стара печка за медицински отпад се горат по околу 70 тони дневно, од кои 15 тони доаѓаат од ковид-центрите. Печката е стара околу четири децении и одамна требаше да се замени со нова, но Шилегов објасни дека тоа било одложено поради правни причини.

Што се однесува до комуналниот отпад, пак, засега ниту АДКОМ, ниту Министерството, општините, комуналните претпријатија не планираат дополнителни активности за одделување на ризичниот дел поврзан со заштитата од коронавирусот (маски, ракавици и друго) од преостанатиот домашен отпад што оди на депониите. Проценката на надлежните е дека нема услови тој посебно да се собира и да се третира.

Се даваат само препораки овој вид отпад да се става во посебни кеси и целиот отпад задолжително да се врзува и да се затвора, како и постојано да се држат затворени кантите за отпадоци и контејнерите. Тоа можеби е изводливо во домовите и во контејнерите каде што се фрла домашниот отпад, но проблем остануваат јавните простори, каде што некој, ако треба да ја замени маската, или да фрли шамивче, може да го стори тоа само во отворена канта за отпадоци.

„Затоа комуналните работници треба често да ги менуваат работната и заштитната облека, задолжително да носат маски и ракавици, да ги менуваат ако се оштетат, да одржуваат дистанца меѓу себе и да избегнуваат групирање. Треба редовно да се дезинфицираат и камионите за собирање на отпадот“, велат од АДКОМ.

Се препорачува и комуналните претпријатија да имаат планови за вонредни состојби.